

קנרית ושמה 'בריחת מוחות'

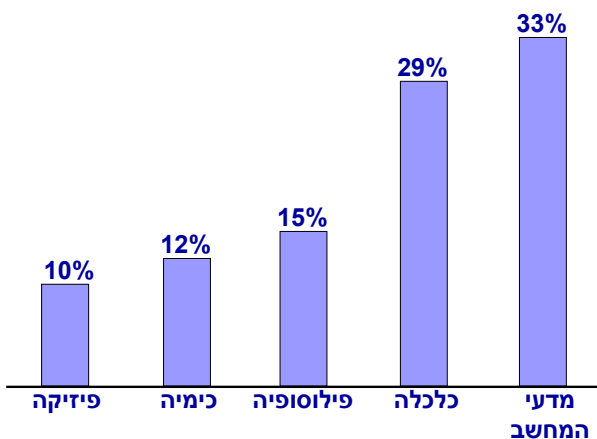
דן בן-דוד

במידה מסוימת, שביתת המרצים האחרונה ודו"ח ועדת שוחט שלפניה הציפו קשיים הולכים וגוברים במערכת ההשכלה הגבוהה של מדינת ישראל. אך בשני המקרים מדובר בהתמקדות בסוגיות בודדות שהינן רק קצה הקרחון.

לפני שנים רבות, היו הכורי הפחם נכנסים לתוך המכרות כשבידם כלוב עם ציפור קנרית. במקרים של דליפת גזים רעילים, מותה של הקנרית היה מהווה אות אזהרה לכורים שהם נמצאים בסכנת חיים. את תפקיד הקנרית משחקת היום תופעת בריחת המוחות מהאקדמיה הישראלית. חשוב מאוד להבדיל בין הסימפטום – בריחת המוחות – לבין הבעיה עצמה: מצבה העגום של האקדמיה בישראל.

ישראלים ב-40 האוניברסיטאות המובילות בארה"ב

כאחוז מכלל הסגל הבכיר בכל תחום בישראל ב-2007

מקור: דן בן-דוד, "ניקוי ראש: בריחת מוחות אקדמיים מישראל", 2008.

העזיבה מתאפיינת לא רק בהיקפה אלא גם באיכותה. כפי שניתן לראות בדיאגרמה, מספר הישראלים הנמצאים רק ב-40 האוניברסיטאות המובילות בארה"ב הגיע למימדים שאין להם אח ורע בעולם. מספר הפיזיקאים הישראלים הנמצאים באוניברסיטאות האמריקאיות המובילות בלבד מהווה 10% מכלל הפיזיקאים בישראל. בכימיה, האחוז עולה ל-12% ובפילוסופיה זה מגיע ל-15%. בכלכלה, שבה פערי השכר האקדמיים בין ארה"ב לישראל גדולים בהרבה משלושת התחומים הקודמים, שיעור ההגירה אל האוניברסיטאות הטובות ביותר בלבד מגיע ל-29%. פערי השכר האקדמיים בין ארה"ב לישראל במדעי המחשב עוד יותר גדולים מאשר בכלכלה. כתוצאה מכך, שיעור ההגירה במדעי המחשב גדול עוד יותר מכלכלה ומגיע לשליש מכלל ח ברי הסגל שנותרו בישראל. ישנן מחלקות אמריקאיות בפסגת תחום מדעי המחשב עם לא פחות מ-5-7 ישראלים בכל מחלקה.

חשוב מאוד להדגיש כי סוגיית השכר רחוקה מאוד מלהיות ההסבר היחיד לתופעה. למעשה, יש ארבע סיבות עיקריות לבריחת המוחות האקדמאים מהארץ. בנוסף לשכר שנשחק לעומת האוניברסיטאות בחו"ל והסקטור העסקי בישראל, יש מעט מדי משרות, תקציבי המחקר והמעבדות נמוכים, ומערכת ההשכלה הגבוהה עצמה מאובנת ונשלטת על ידי משרד ממשלתי שכל תפקידו שמירה על הקופה הציבורית ללא כל ראייה אסטרטגית ארוכת טווח או נשיאה באחריות להשלכות עתידיות של מדיניותו.

למזלנו, היו לדור המייסדים התבונה והנכונות להקריב הרבה מהמעט שעמד לרשותו כדי להעמיד על הרגליים מערכת השכלה גבוהה אשר איפשרה לבוגריה לנצל את מהפכת ההי-טק כאשר זו פרצה ולהתמודד עם האתגרים הצבאיים המתעצמים. ההישגים הפנומינליים של השנים האחרונות הינם תוצאה של השקעות העבר. באותה מידה, היכולת של ילדינו לשרוד כלכלית וצבאית בעתיד תקבע על ידי ההשקעה שלנו היום. זה הכל עניין של עדיפויות לאומיות. המאמרים הבאים יפרטו איך במשך שלושה עשורים ברציפות, מדינת ישראל הלכה ויבשה בהתמדה את מקור החמצן העיקרי שלה.